

שעור 10 – טבלת 'רכיבי הטיעון', העיון הראשוני בסוגיה התלמודית, חלק ג

א. דוגמה מס 3: הזהות המתודולוגית של כל חלק במשנה

משנה, מסכת בבא-בתרא, פרק ב, משנה ח

מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח, ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו, כדי שלא יזיק:

הצעה ל'טבלת רכיבי טיעון'

הלכה מספר	המוסר	המקרה	'הקביעה הנורמטיבית'	הנימוק
1	'סתם משנה'	גורן קבוע	מרחיקין מן העיר חמשים אמה	אין
2	'סתם משנה'	גורן קבוע בתוך שלו	לא יעשה אדם, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח	?
?3	'סתם משנה'	[אם אדם עושה גורן]	מרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו	"כדי שלא יזיק" ?

דיון בדוגמא מס 3

- (1) לפנינו שתי 'קביעות' שונות האחת – "חמשים אמה" והשניה "חמשים אמה לכל רוח", 'הקביעות' שונות זו מזו מן הסתם בשל היותן 'קביעות' ל'מקרים' שונים.
- (2) הלכה (1) פונה בלשון סתמית – "מרחיקין גורן" והלכה (2) – "לא יעשה אדם", כלומר: הלכה (1) מתייחסת לגורן קיים שיש להרחיקו מן העיר, בכוון אחד בלבד (מן הסתם מקצה העיר). הלכה (2) הינה מלכתחילה.
- (3) האם אפשר ללימוד את ההלכה (1) מתוך הלכה (2)? התשובה היא לא, שאם כן לא היה כותב רבי את שתי ההלכות בסמיכות זו לזו ובאותה יחידת מידע ממש. מה אם כן ההבדל ביניהם?
- (4) מן הביטוי 'גורן קבוע' משמע שיש גם 'גורן לא קבוע', ומה דינו של זה לא פורש במשנתנו.
- (5) מה משמעותה של הלכה (3)? האמנם זו הלכה עומדת בפני עצמה? שמא נאמר כי (3) הוא הנימוק של (2)?

- (6) האם "ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו כדי שלא יזיק" הוא 'המידתיות' והנימוק של (2)? דהיינו: אדם עושה גורן קבוע בתוך שלו רק אם יש לו חמישים אמה לכל רוח, אולם, המרחק בפועל יקבע בהרחקה מנטיעותיו ומנירו של חבירו בשיעור (=כדי) שלא יזיק?!
- (7) האם "כדי שלא יזיק" הוא הנימוק ב (3), או השיעור של ההרחקה ("כדי שלא יזיק")?
- (8) מה מוסיף הנימוק "כדי שלא יזיק", אם הוא אכן 'נימוק'? ומדוע אין נימוקים ל-(1) ול-(2)?
- (9) למי שייכת ההתייחסות ב (3)? ל-(2)? ל-(1)? לשניהם? או אולי זו הלכה עצמאית?

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא פרק ב - לא יחפור [המתחיל בדף יז עמוד א]

מתני'. מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה. לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו - א"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח, ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא יזיק.

גמ'. מ"ש רישא ומאי שנא סיפא?

אמר אביי: סיפא אתאן לגורן שאינו קבוע.

היכי דמי גורן שאינו קבוע?

א"ר יוסי בר' חנינא: כל שאינו זורה ברכת.

רב אשי אמר: מה טעם קאמר, מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה? כדי שלא יזיק.

מיתיבי: מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה; וכשם שמרחיקין מן העיר חמשים אמה, כך מרחיקין מדלועיו ומקשוואיו ומנטיעותיו ומנירו של חבירו חמשים אמה, כדי שלא יזיק;

בשלמא לרב אשי ניחא, אלא לאביי קשיא! קשיא.

בשלמא ממקשוואיו ומדלועיו, דאזיל אבקא ואתי בליביה ומצוי ליה, אלא מנירו אמאי?

א"ר אבא בר זבדא, ואיתימא ר' אבא בר זוטרא: מפני [דף כה עמוד א] שעושה אותו גלל.